

УДК 342 (4:477)

О.В. КАЗМІРУК, Харківський національний університет внутрішніх справ

ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Ключові слова: податкова міліція, права та обов'язки, законність, нормативно-правове забезпечення

Тривалий час адміністративно-правовий статус податкової міліції України визначався Законом України «Про Державну податкову службу в Україні». Однак після видання указу Президента України «Про Положення про Державну податкову службу України» [1], та внесення змін до Податкового кодексу України [2] щодо врегулювання адміністративно-правового статусу податкової міліції України перелік прав та обов'язків податкової міліції України змінився. Ця обставина зумовила необхідність здійснення наукового дослідження даного питання та обумовила його актуальність.

Тому як мету даної статті варто розглядати визначення сучасному стану нормативного врегулювання прав та обов'язків податкової міліції України, змін, котрі відбулися у законодавстві з даного питання, збільшення знань з даного питання. Новизною даної статті є розгляд визначених у законодавстві прав та обов'язків податкової міліції України, з огляду на внесення змін до Податкового кодексу України.

Теоретичною основою дослідження адміністративно-правового статусу податкової міліції України стали наукові праці таких вчених та практичних працівників, як-то: М.Я. Азаров, О.О. Бандурка, В.Т. Білоус, Л.К. Воронова, О.А. Долгий, Л.М. Касьяненко, Ю.Ф. Кваша, О.О. Кузьменко, М.П. Кучерявенко, Т.Є. Кушнар'ова, Т.О. Мацелик, П.В. Мельник, С.В. Онишко, В.І. Полюхович, В.М. Попович, Т.О. Проценко, Л.А. Савченко, А.М. Соколовська, П.В. Цимбал, Ф.О. Яро-

шенко та ін. Дослідження цих вчених з проблематики адміністративно-правового статусу державної податкової служби України та податкової міліції України значно збагатили науковий потенціал та покращили діяльність податкової міліції України. Але всі дослідження з даного питання прав та обов'язків податкової міліції України робилися до їх закріплення в Податковому кодексі України. Відтак, доцільно дослідити саме норми, що визначають адміністративно-правовий статус податкової міліції України враховуючи останні зміни законодавства.

Податковим кодексом України до функцій органів державної податкової служби віднесено забезпечення виконання завдань та повноважень, покладених на податкову міліцію (п.19-1.1.36 [2]). Відмітимо, що органи податкової міліції України та їх службові (посадові) особи не можуть брати безпосередньої участі у проведенні перевірок, що здійснюються контролюючими органами, та проводити перевірки суб'єктів підприємницької діяльності з питань оподаткування (п.3 ст.63 [2]). Так, працівникам податкової міліції забороняється брати участь у проведенні планових та позапланових виїзних перевірок платників податків, що проводяться органами державної податкової служби, якщо такі перевірки не пов'язані зведенням оперативно-розшукових справ або здійсненням кримінального провадження стосовно таких платників податків (посадових осіб платників податків), що знаходяться в їх провадженні (п.3 ст.78 [2]). Перевірки платників податків податковою міліцією проводяться у межах повноважень, визначених законом, та в порядку, передбаченому Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3], Кримінальним процесуальним кодексом України [4] та іншими законами України.

Виконуючи оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції податкова міліція наділена низкою прав та несе визначені у законодавстві обов'язки.

Чіткого переліку прав податкової міліції в законодавстві немає, вони є розкиданими по

низці нормативно-правових актів. Стаття 351 Податкового кодексу України визначає нормативну базу, що містить такі права. Посадовим особам податкової міліції для виконання покладених на них обов'язків надаються права:

- під час проведення перевірок вимагати виготовлення платником податків (уповноваженим представником платника податків) і безоплатно отримувати від них засвідчені підписом платника податків або його посадовою особою та скріплені печаткою (за її наявності) копії документів, що свідчать про порушення вимог податкового законодавства або іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби; перевіряти під час проведення перевірок у платників податків – фізичних осіб, а також у посадових осіб та інших працівників платників податків – юридичних осіб документи, що посвідчують особу (п.20.1.2 ст.20 [2]);

- проводити перевірки платників податків (крім Національного банку України) в порядку, встановленому Податковим Кодексом (п.20.1.4 ст.20 [2]);

- одержувати безоплатно необхідні відомості для ведення Єдиного реєстру податкових накладних, формування інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб – платників податків від платників податків, а також Національного банку України та його установ – про суми доходів, виплачених фізичним особам, і утриманих з них податків та зборів (обов'язкових платежів), від органів, уповноважених проводити державну реєстрацію суб'єктів, а також видавати ліцензії на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, – про державну реєстрацію та видачу ліцензій суб'єктам господарської діяльності, від органів, що здійснюють реєстрацію фізичних осіб – про громадян, які прибули на проживання до відповідного населеного пункту чи вибули з нього, від органів державної реєстрації актів цивільного стану – про фізичних осіб, які померли (п.20.1.30 ст.20 [2]);

- вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень міліції, виносити на місці усне попередження особам, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати передбачені Законом України «Про міліцію» заходи примусу;

- перевіряти у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи, необхідні для з'ясування питання щодо додержання правил, нагляді контроль за виконанням яких покладено на податкову міліцію;

- викликати громадян і службових осіб у зв'язку з матеріалами, що знаходяться в їх провадженні;

- виявляти і вести облік осіб, які підлягають профілактичному впливу на підставі та в порядку, встановлених законодавством, виносити їм офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки;

- затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях: а) осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених, які переховуються від слідства чи суду, засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання, – на строки і в порядку, передбачені законом; б) осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, для складення протоколу або розгляду справи по суті, якщо ці питання не можуть бути вирішені на місці, – на строк до трьох годин (п.1-4, аб.2, 3 п.5 ст.11 [5]);

- проводити огляд осіб, підозрюваних у вчиненні злочину чи правопорушення, речей, що знаходяться при них, транспортних засобів і вилучати документи та предмети, що можуть бути речовими доказами або використані на шкоду їх здоров'ю;

- у випадках, передбачених законом, складати протоколи про адміністративні правопорушення, провадити особистий огляд, огляд речей, вилучення речей і документів, застосовувати інші передбачені законом заходи за-

безпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;

– у випадках, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення, накладати адміністративні стягнення або передавати матеріали про адміністративні правопорушення на розгляд інших державних органів;

– за дорученням слідчого органу досудового розслідування, прокурора проводити або брати участь у проведенні процесуальних дій у кримінальному провадженні та виконувати ухвали слідчого судді, суду про привід учасників кримінального провадження у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;

– застосовувати до особи електронні засоби контролю в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;

– здійснювати на підставах і в порядку, встановлених законом, гласні та негласні оперативно-розшукові заходи;

– проводити фотографування, звукозапис, кіно- і відео зйомку, дактилоскопію осіб, які затримані за підозрою у вчиненні злочину, взяті під варту, підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення, а також осіб, підданих адміністративному арешту;

– проводити аудіо-, відео-, фото фіксацію як допоміжний засіб попередження протиправних дій та розкриття правопорушень;

– проводити огляд поклажі, багажу та огляд пасажирів цивільних повітряних, морських і річкових суден, засобів залізничного та автомобільного транспорту згідно з чинним законодавством;

– входити безперешкодно у будь-який час доби: а) на територію і в приміщення підприємств, установ і організацій, в тому числі митниці, та оглядати їх з метою припинення злочинів, переслідування осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах; б) на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення громадян у разі переслідування злочинця або

припинення злочину, що загрожує життю мешканців, а також при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах (п.6-12, 14, пп.а, б п.15 ст.11 [5]);

– перебувати на земельних ділянках, в жилих та інших приміщеннях громадян за їхньою згодою, а також на території і в приміщеннях підприємств, установ і організацій з повідомленням про це адміністрації з метою забезпечення безпеки громадян, громадської безпеки, запобігання злочину, виявлення і затримання осіб, які його вчинили;

– одержувати безперешкодно і безплатно від підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та об'єднань громадян на письмовий запит відомості (в тому числі й ті, що становлять комерційну та банківську таємницю), необхідні у справах про злочини, що знаходяться у провадженні міліції. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється у порядку та обсязі, встановлених Законом України «Про банки і банківську діяльність»;

– вносити відповідним державним органам, громадським об'єднанням або службовим особам, підприємствам, установам, організаціям обов'язкові до розгляду подання про необхідність усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень;

– вилучати у громадян і службових осіб предмети і речі, заборонені або обмежені в обороті, а також документи з ознаками підробки, знищувати ці предмети, речі та документи або передавати їх за призначенням у встановленому порядку;

– вимагати від керівників підприємств, установі організацій пояснення по фактах порушення законодавства, перевірка додержання якого віднесена до компетенції міліції, а також у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, проводити перевірки по фактах порушення законодавства, контроль за додержанням якого віднесено до компетенції міліції, вимагати проведення інвентаризацій і ревізій відповідних сфер фінансово-господарської діяльності;

– користуватися безплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі), а також попутним транспортом. Працівники підрозділів міліції на транспорті у межах обслуговуваних дільниць, крім цього, мають право на безплатний проїзд у поїздах, на річкових і морських судах. Під час службових відряджень працівники міліції мають право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту і розміщення в готелях при пред'явленні службового посвідчення і посвідчення про відрядження. В разі невідкладних службових поїздок вони забезпечуються квитками на проїзд незалежно від наявності місць;

– користуватися у невідкладних випадках безперешкодно і безплатно засобами зв'язку, що належать підприємствам, установам і організаціям, а засобами зв'язку, що належать громадянам, – за їх згодою;

– користуватися безплатно засобами масової інформації з метою встановлення обставин вчинення злочинів та осіб, які їх вчинили, свідків, потерпілих, розшуку злочинців, які втекли, осіб, які пропали безвісти, та з іншою метою, що пов'язана з необхідністю подання допомоги громадянам, підприємствам, установам і організаціям у зв'язку з виконанням міліцією покладених на неї обов'язків;

– зберігати, носити і застосовувати спеціальні засоби та зброю (п.16, 17, 19, 23, 24, 25, 27, 28, 30 ст.11 [5]);

– застосувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю (ст.12–15¹ [5]).

При цьому слід відмітити, що низка прав із зазначених вище застосовуються при здійсненні заходів із запобігання, виявлення і розкриття кримінальних правопорушень у сфері податкового законодавства надаються виключно органам податкової міліції у межах їх компетенції, а саме пунктами 2, 3, абзацами 2, 3 п.5, пунктами 6–19, 23–31 ч.1 ст.11 закону України «Про міліцію».

Податкова міліція відповідно до покладених на неї завдань наділена низкою повнова-

жень із яких випливають обов'язки податкової міліції, котрі не виписані окремо від повноважень у законодавстві. Так, податкова міліція зобов'язана:

– приймати і реєструвати заяви, повідомлення та іншу інформацію про кримінальні та інші правопорушення, віднесені законом до компетенції податкової міліції, здійснювати в установленому порядку їх перевірку і приймати щодо них передбачені законом рішення;

– проводити відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність, а також досудове розслідування в межах наданої законом компетенції, вживати заходів щодо відшкодування завданих державі збитків;

– здійснювати розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері;

– вживати заходів щодо виявлення і розслідування злочинів, пов'язаних з відмиванням, легалізацією, розкраданням коштів та іншими незаконними фінансовими операціями;

– виявляти причини і умови, що сприяли вчиненню злочинів та інших правопорушень у сфері оподаткування та бюджетній сфері, вживати заходів до їх усунення;

– у разі виявлення фактів, що свідчать про організовану злочинну діяльність, або дій, що створюють умови для такої діяльності, направляти матеріали з цих питань відповідним спеціальним органам по боротьбі з організованою злочинністю;

– передавати відповідним правоохоронним органам матеріали за фактами правопорушень, за які законом передбачено кримінальну відповідальність, якщо їх розслідування не належить до компетенції податкової міліції;

– забезпечувати безпеку діяльності органів державної податкової служби та їх працівників, а також захист працівників від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням ними службових обов'язків;

– здійснювати заходи щодо запобігання і протидії корупції в органах державної податкової служби та виявлення фактів корупції, а

також усунення наслідків корупційних правопорушень;

– складати протоколи та розглядає справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;

– збирати, аналізувати, узагальнювати інформацію щодо порушень у сфері оподаткування та бюджетній сфері, прогнозувати тенденції розвитку негативних процесів кримінального характеру, пов'язаних з оподаткуванням.

У разі звернення до особи начальницького чи рядового складу податкової міліції, незалежно від займаної посади, місцезнаходження і часу, громадян або посадових осіб із заявою чи повідомленням про загрозу особистій чи громадській безпеці або у разі безпосереднього виявлення такої загрози вона зобов'язана вжити заходів щодо запобігання правопорушенню і його припинення, рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події і повідомити про це найближчому органу внутрішніх справ (ст.350 [2]).

До обов'язків можна віднести те, що громадяни України, які вперше зараховуються на службу до податкової міліції на посади начальницького і рядового складу, зобов'язані скласти присягу (п.4 ст.352 [2]). Також слід відмітити, що на посадових і службових осіб податкової міліції поширюються вимоги та обмеження, встановлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції». Так, суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення є особи рядового і начальницького складу податкової міліції (п.7 ст.353;6, пп.д п.1 ст.4 [2]).

Наостанок окремо відмітимо права та обов'язки податкової міліції при здійсненні оперативно-розшукової функції. Оперативно-розшукова діяльність здійснюється оперативними підрозділами органів державної податкової служби – оперативними підрозділами податкової міліції.

Обов'язки оперативних підрозділів податкової міліції, які здійснюють оперативно-

розшукову діяльність визначені ст.7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Оперативні підрозділи податкової міліції проводять слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні за дорученням слідчого, прокурора в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України. Письмові доручення щодо проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, надані слідчим, прокурором у межах компетенції та в установленому порядку, є обов'язковими до виконання оперативним підрозділом (ч.4 ст.7 [3]). Права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність визначені ст.8 того ж Закону. При виконанні завдань оперативно-розшукової діяльності, пов'язаних із припиненням правопорушень у сфері податкового законодавства, права, передбачені ст.8, надаються виключно органам податкової міліції у межах їх компетенції (ч.6 ст.8 [3]).

На підставі викладеного констатуємо, що в питання переліку прав та обов'язків податкової міліції України є досить широким і розкрити його повністю в рамках однієї статті є досить тяжко. Відтак, ця проблематика буде предметом наступного нашого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України «Про Положення про Державну податкову службу України»: від 12.05.2011 р., № 584/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 37. – Ст. 1515.
2. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. // ВВР України. – 2011. – № 13–17. – Ст. 112.
3. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» // ВВР України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13.05.2012 р., № 4651-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 37. – С. 11.

5. Закон України «Про міліцію» // ВВР України. – 1991. – № 4. – Ст. 20. | і протидії корупції» // ВВР України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
6. Закон України «Про засади запобігання

Казмірук О. В. Права та обов'язки податкової міліції України / О. В. Казмірук // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 422–427 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arhive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12kovrmi.pdf>

Виконано аналіз адміністративно-правового статусу податкової міліції України, зокрема, сучасному стану правового врегулювання прав та обов'язків податкової міліції та змінам, що відбулися в цій сфері.

***

Казмирук А.В. Права и обязанности налоговой милиции Украины

Выполнен анализ административно-правового статуса налоговой милиции Украины, в частности, современному состоянию правового урегулирования прав и обязанностей налоговой милиции и изменениям, которые произошли в этой сфере.

***

Kazmiruk A.V. The Rights and Obligations of the Tax Police in Ukraine

The analysis of the administrative and legal status of the tax police of Ukraine, in particular, the current state of the legal regulation of the rights and duties of the tax police and the changes that have occurred in this area is made.